

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KÜRESEL SOSYAL SORUMLULUK DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

A RESEARCH ON THE GLOBAL SOCIAL RESPONSIBILITY LEVELS OF UNIVERSITY STUDENTS

Doç. Dr. Harun KIRILMAZ

Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Sağlık Yönetimi, Sakarya/Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Selma KILIÇ KIRILMAZ

Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Uluslararası Ticaret ve Lojistik, Sakarya/Türkiye

Dr. Bayram DEMİR

Batman/Türkiye

Yusuf MARAKÇI

Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Sağlık Yönetimi, Sakarya/Türkiye

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1091>

Reference : Kırılmaz, H.; Kılıç Kırılmaz, S.; Demir, B. & Marakçı, Y. (2018). "Üniversite Öğrencilerinin Küresel Sosyal Sorumluluk Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma", International Social Sciences Studies Journal, 4(28): 6197-6208

ÖZ

Bu araştırmanın amacı Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin küresel sosyal sorumluluk düzeylerinin belirlenmesi; fakülte, bölüm, sınıf, cinsiyet, sivil toplum kuruluşu üyeliği ve sosyal sorumluluk dersi alma gibi demografik özelliklere göre küresel sosyal sorumluluk algısında herhangi bir farklılaşmanın olup olmadığının incelenmesidir.

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Hukuk Fakültesi ve İşletme Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler olmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise olasılık temelli örnekleme yönteminden rastlantısal kümeleme yöntemiyle seçilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Başer ve Kılınc (2015) tarafından geliştirilen "Küresel Sosyal Sorumluluk Ölçeği" ile demografik verilere ilişkin form kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 18 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde güvenilirlik analizi, faktör analizi, tek yönlü varyans analizi ve bağımsız gruplar t-testi teknikleri kullanılmıştır.

Veri setinin faktör analizine uygunluğu KMO ve Bartlett Sphericity testiyle belirlenmiştir. Bu çalışmada veri setinin KMO istatistiği 0,867 olarak bulunmuş olup, bu sonuç veri setine faktör analizi uygulanabileceğini göstermektedir. Bartlett's test of sphericity sonucunda ise $\chi^2=2493.941$; $p=0,000$ bulunmuştur. Bu sonuçlar uygulanan faktör analizinin kabul edilebilirliğini göstermektedir. Faktör analizi sonucunda küresel sosyal sorumluluk düzeyine ilişkin 30 ifadenin 4 faktör altında toplandığı sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu 4 faktör toplam varyansın %49,765'ini açıklamaktadır. Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilirliği ise Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ile incelenmiştir. Ölçeğin tümü için elde edilen iç tutarlılık katsayısı 0,702 olarak belirlenmiştir.

Sonuç olarak üniversite öğrencilerin küresel sosyal sorumluluk düzeylerinin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Üniversite öğrencilerin küresel sosyal sorumluluklarının gelişimine katkı sağlamak için sosyal sorumluluk derslerinin içeriğinin gözden geçirilmesi, uygulamaya dönük örneklerle pekiştirilmesinde fayda olacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda sivil toplum kuruluşlarının rolü ve sosyal sorumluluk konusunda fonksiyonlarına vurgu yapılarak, sivil toplum kuruluşlarına üyelik teşvik edilebilir. Diğer taraftan, ders dışı etkinliklerin hayata geçirilmesinin de bu süreçte katkı sağlayacağını söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sorumluluk, Küresel Sosyal Sorumluluk, Küresel Vatandaşlık

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the level of global social responsibility of the students at Sakarya University; to investigate whether there is any variation in the perception of global social responsibility according to demographic characteristics such as faculty, department, class, sex, non-governmental organization membership and take a social responsibility course.

In the research, a descriptive scanning model was used in quantitative research methods. The study universe consists of students from the Faculty of Political Sciences, Faculty of Law and Faculty of Business Administration of the University of Sakarya. The sample of the research was selected from probability based sampling method by chance clustering method. The "Global Social Responsibility Scale" developed by Başer and Kılınç (2015) and the demographic data form were used as data collection tools in the survey. The obtained data were analyzed by SPSS 18 packet program. Reliability analysis, factor analysis, one-way variance analysis and independent groups t-test techniques were used in the analysis of the data.

The suitability of the data set for factor analysis was determined by the KMO and Bartlett Sphericity test. In this study, the data set's KMO statistic was found to be 0.867, which indicates that factor analysis can be applied to the data set. The result of Bartlett's test of sphericity is $\chi^2=2493.941$; $p=0.000$. These results indicate the acceptability of the applied factor analysis. As a result of the factor analysis, it is concluded that 30 factors related to the level of global social responsibility are collected under 4 factors. The four factors explain 49.765% of the total variance. The reliability of the scale used in the study was examined by the Cronbach Alpha internal consistency coefficient. The internal consistency coefficient for all of the scales was 0.702.

As a result, the level of global social responsibility of university students seems to be moderate. In order to contribute to the development of global social responsibilities of university students, it is thought that the content of the social responsibility lessons should be watched and applied with practical examples. At the same time, membership in non-governmental organizations can be encouraged by emphasizing the role of non-governmental organizations and their functions on social responsibility. On the other hand, the fact that extracurricular activities are passed on to life can also contribute to this process.

Key Words: Social Responsibility, Global Social Responsibility, Global Citizenship

1.GİRİŐ

Sosyal bir çevrede doğup büyüyen bireylerin kendilerine ve içinde buldukları topluma karşı sorumlulukları vardır. Genel olarak sorumluluk, bireyin içinde bulunduğu toplumun beklentilerine göre hareket etmesi, hatta toplumu geliştirecek yönde davranması olarak tanımlanabilir. Eğitim, ortak yaşam kurallarının, toplumsal değerlerin öğretilmesi ve bireyden beklenen davranış değişikliklerini sağlayabilmesi açısından oldukça önemlidir. Bu anlamda bireylere, ilkokuldan başlayarak tüm öğrenim düzeylerinde toplumun önemine vurgu yapan dersler verilmektedir.

Önceleri sorumluluk sadece bireysel ve toplumsal düzeyde ele alınırken sanayileşmenin etkisiyle işletmelerin çevre ve toplum ile ilişkileri önem kazanmış ve kurumsal sosyal sorumluluk kavramı ortaya çıkmıştır. Toplum, işletmelerin sosyal sorumluluklarını yerine getirmesini beklemektedir.

Geçtiğimiz yüzyıla zenginliği artırmayı hedefleyen temel yaklaşım yerini 1990'ların başında sosyal olarak sorumlu davranışlar üretme kaygısına bırakmaya başlamıştır. Daha sonrasında, kurumsal sosyal sorumluluk küresel ölçekte şirketlerin, hükümetlerin ve de vatandaşların gündeminde yer bulmaya başlamıştır. Bu kavramın, daha önceleri çevresel sorumluluk ve paydaş katılımı gibi kavramlarla ifade edildiğini belirtmek yanlış olmayacaktır. Açık bir şekilde ifadesini "kurumsal sosyal sorumluluk"ta bulan bu kavramın kullanımı moda olmasına karşın her durumda farklı bir anlam ürettiği için biraz da müphem bir içeriğe sahip olduğu da görülmektedir. Dolayısıyla herkesçe kabul edilmiş ortak bir tanımı bulunmamaktadır. Ancak geniş manada, küresel ölçekte kurumların, ülkelerin yönetimleri ve vatandaşlar/bireyler arasındaki ilişkiyi dikkate alan bir yaklaşım olduğu ifade edilebilir (Chiu, 2009; Kaifi ve diğerleri, 2014).

Öte yandan, geçtiğimiz yüzyılda kullanılmaya başlanan Kurumsal Sosyal Sorumluluk kavramı ilk olarak Bowen'in 1953 yılında yayınlanan "Social Responsibilities of the Businessman" adlı kitabında kullanılmıştır (akt. Wang ve Gao, 2016). İş ahlakının kurumların uzun erimli performansı içindeki yerini belirlemek anlamında kullanıldığı gibi kurumların birçok performans parametresini (kar oranları, etkili ve nitelikli eleman temini ve sürdürülebilir rekabet gibi) anlamada önemli bir yer edinmiştir. Ayrıca, sürdürülebilir kalkınma ihtiyacı çerçevesinden bakıldığında, kurumsal sosyal sorumluluk yaklaşımının sadece firmalar için değil topluluklar ve kamu politikası açısından da öneme sahiptir (Gorski ve diğerleri, 2014).

Günümüzde iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler küreselleşmenin hız kazanmasına neden olmuştur ve bireysel ve sosyal sorunlara bakış küresel bir boyut kazanmıştır. Küresel sosyal sorumluluk, bireylerin sadece kendi toplumlarının değil tüm dünya sorunlarına karşı ilgi göstermeleri; küresel ısınma, iklim değişikliği, doğal felaketler, çevre kirliliği, savaşlar, açlık, insan hakları ihlalleri vb. küresel sorunların çözümüne ortak olmaya çalışmalarınıdır. Bu yönleriyle, sosyal sorumluluk çalışmaları akademisyenlerin ilgisini çekmiştir (Pisani ve diğerleri, 2017).

Eğitim kurumlarında öğrenim gören kişilerin sosyal sorumluluk projelerinde yer alması bilindik bir şey olmasına karşın bu faaliyetlere katılanlar üzerine çalışmaların yapılması önem arz etmektedir. Bu çalışmada, Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin küresel sosyal sorumluluk düzeylerinin belirlenmesi; fakülte, sınıf, cinsiyet ve yaş gibi demografik özelliklere göre küresel sosyal sorumluluk algısında herhangi bir farklılaşmanın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda ilk önce

kavramsal çerçeve üzerinde durulmuş; bireysel sorumluluk, sosyal sorumluluk, küresel sosyal sorumluluk, ekolojik sorumluluk ve küresel vatandaşlık konularında literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra, metodoloji bölümünde amaç, evren ve örneklem, veri toplama tekniği, verilerin analizi ve değerlendirilmesi, araştırmanın modeli ve hipotezleri ve güvenilirlik analizleri açıklanmıştır. Bulgular bölümünde ise katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre farklılıkları incelenmiş, araştırmanın bulguları sonuçlar kısmında değerlendirilmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sorumluluk kavramı, kişinin bireysel sorumluluğu, toplumsal sorumluluğu, sosyal sorumluluğu, küresel sorumluluğu vb. gibi birçok açıdan ele alınabilir. Sorumluluk Türk Dil Kurumu tarafından, “kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2018). Başer ve Kılınç’a (2015: 77) göre sorumluluk; bireyin toplum tarafından beklenen görev ve yükümlülüklerini yerine getirmesi, sadece kendi davranışlarını değil yetki alanına giren diğer durumları da üstlenmesi ve daha iyi bir dünya için çaba sarf etmesidir.

2.1. Sorumluluk

Sorumluluk olgusu insanoğlu var olduğu günden bugüne süregelenmiştir. Bununla birlikte, sorumluluk bilinci aile içerisinde temellenerek çevre ve eğitim etkisiyle gelişmektedir. Değer temelli sorumluluk bilinci kontrol edilebilir bir faktör olarak eğitimle bireylere sistematik bir şekilde kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bireylerin sorumluluk kavramını içselleştirmeleri, toplumun istediği yönde sorumluluk bilinci kazanması ve topluma yarar sağlayacak davranışlarda bulunması için bu kavramın sistemli ve planlı bir şekilde eğitimle kazandırılması önemlidir (Başer ve Kılınç 2015: 77).

Sorumluluk, tarihin her dönemde farklı bir içeriğe sahip olmasına karşın 1960’ların sonuna doğru yeni bir duygu olarak ortaya çıkmıştır. Bu duygu ise, kolektif faaliyetlerin kümülatif etkisi ile çevre ve gelecek kuşaklar üzerinde potansiyel olarak kapsamlı bir etki yaratan insan ürünü felaketler nedeniyle yeni toplumsal hareketler ve kamuoyunun tepkisi ile uyarılmış olmaktadır (Strydom, 1999). Dolayısıyla, *risk toplumu* kavramsallaştırmasıyla da birlikte değerlendirilmesi mümkündür.

Sorumluluk kelimesi hem bireysel hem sosyal yönü olan bir kavramdır. Dolayısıyla içinde bulunulan toplumun değer yargılarına bağlı olarak sorumluluk anlayışı değişiklik gösterebilir (Yılmaz Sert, 2012: 34). Öte yandan, sorumluluk; önce kendine, sonra başkalarına karşı sorumluluk şeklinde özetlenebilir. Kişi kendini mutlu edemezse, başkasını mutlu etmesi olanaksızdır. Dolayısıyla, bireyin başarıya ulaşabilmesi ve sorunlarını üstlenerek problem çözmeye yönelmesi için o sorunları kabul etmesi gerekir. Birey kendini iyi tanır ve sorumluluklarını bilir ise, görevlerini yerine getirmekte de başarılı olur (Özen, 2009: 16).

Sorumluluk bir yaşam değeridir ve ilişkili olduğu diğer yaşam değerlerini ortaya koymak, kişinin davranışlarının altında yatan temel mekanizmayı anlamayı sağlayacaktır. Bu varsayımın en önemli gerekçesi de, değerler için yönlendirici olduğunun kabul edilmesidir (Taylı, 2014).

Temelde sorumluluk, özelde ise sosyal sorumluluk anlayışıyla plan ve projelerin yapılması bu tür sorunların azaltılmasında önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir. Çünkü atılacak her bir adımda bireyin, ailenin ve devletin insanlara, topluma ve çevreye ilişkin kararlarında sağlıklı ve düşünceli hareket edeceği kabul edilebilir (Ergül ve Kurtulmuş, 2014: 222).

Bireysel sosyal sorumluluk, bireylerin toplumsal sorunlara dönük bilinçlilik halidir ve eylemlerin gerçekleştirildiği grubun veya toplumun ihtiyaçlarına ve taleplerine bağlı olarak ortaya çıkar ve kapsamı değişebilir. Bireysel sosyal sorumluluğun özellikleri şu şekilde sıralanabilir: *Zorunluluk değil, gönüllülük temellidir. Toplumsal yaşamda olup bitenlere karşı bir farkında olma halidir. Duyuşsal bir süreç içerir ve öğretilir. Bir proje yönetimi ve işbirliği sürecidir. Toplumun genel ve özel tüm alanlarına dönüktür* (Eraslan, 2011: 83).

Bu konudaki tartışmalardan iki felsefi mesele ortaya çıkmaktadır. Hull’a göre (2002: 560) bu iki felsefi mesele, bireysellik ve sorumluluklar olmaktadır. Bireysellik ve sorumluluğun genellikle birbirine bağlı olduğu kabul edilir. Dolayısıyla insanlar, bireysel davranışlarından ötürü suçlanabildikleri için desteklenebilirler ve bu durumda bireysellik bir zorunluluktur. Öte yandan, davranışlarının sonuçlarının farkında olmayanlar, davranışlarının sonuçlarının ahlaki değil, bireysel olduğunu düşünür. Ancak, bireysellik belki de ahlaki sorumluluğun zorunlu bir koşuludur ancak bu yeterli değildir.

2.2. Sosyal Sorumluluk

Sosyal sorumluluk, bireylerin okuldan, aileden ve toplumdan öğrendiği ve de davranışlarını şekillendiren bir olgudur (Meepradict ve Hatthasak, 2014). Sosyal sorumluluk bilinciyle hareket eden bireyler davranışlarının toplum veya çevre üzerinde olabilecek etkilerini de dikkate alırlar. Dahası bu anlayışla hayatını şekillendiren bireylerin sadece toplum veya çevreye karşı değil; aynı zamanda ailesi, arkadaş grupları ve sorumlu olduğu insanlara karşı da tavır ve davranışlarında dikkatli ve hassas olacağı söylenebilir (Ergül ve Kurtulmuş, 2014: 222).

En açık ifadesiyle sosyal sorumluluk, bilinçli ve programlı bir eğitim yoluyla öğrencilerin sosyal çevrelerinde bulunan koşullardan en azından kısmen sorumlu olduklarını fark edebilir hale gelmesidir. Colby ve ark. (2003), “Toplumsal sorumluluk sahibi kişi kendini daha büyük bir sosyal yapının bir üyesi olarak kabul eder ve bu nedenle sosyal problemleri en azından kısmen kendi başına ele alır” (akt. Hironimius-Wendt ve Ebert Wallace, 2009). Ayrıca, sosyal sorumluluk, toplumun diğer üyeleriyle empati geliştirme anlamına geldiği gibi başkaları için bir sorumluluk duygusuna sahip olmayı da içerir.

Tam ve Yeung (1999: 81) göre başkalarını düşünme ve sosyal sorumluluk, herkesin yararı için sosyal faydaya toplu bir yaklaşımı desteklemeye yönelik sosyal adanma ve ahlaki yükümlülükleri ima eden kavramlarla ilişkilidir. Ayrıca, sosyal sorumluluğu yüksek bireylerin, toplum tarafından övülen birçok kişilik özelliklerine sahip oldukları görülmektedir. Berkowitz ve Lutterman (1968: 169) tarafından yapılan araştırmada sosyal sorumluluğu yüksek olan öğrencilerin etik ve ahlaki problemler üzerinde daha fazla endişeye sahip oldukları saptanmıştır.

Sosyal sorumluluk duygusu geliştirme ve toplum inşa etmek iletişim, uyum, çatışma yönetimi ve bakış açısı edinme gibi temel bazı sosyal yetenekleri gerektirir (Berman, 1990: 77). Ayrıca, Schneider, Zollo ve Manocha (2010: 23) göre, yönetim eğitiminin, sosyal sorumluluk davranışı gibi belirli kararlar ve faaliyetlerin niçin ve nasıl ortaya çıktığı gibi konuları daha iyi anlamayı desteklemek için kişisel özellikler ve sosyal bilinç gibi değerleri açıkça ele alması gerekmektedir.

Shafer, Fukukawa ve Lee (2007: 278), ABD ve Çin'deki yöneticilerin etik ve sosyal sorumluluğun algılanan önemini karşılaştırdıkları çalışmalarında, birçok ulusal farklılıklar bulmuş olmalarına rağmen hipotezlerinin aksine ABD'li yöneticilerin puanlarının Çinlilerinkinden daha yüksek olmadığını bulmuşlardır.

Bununla birlikte, sosyal sorumluluk kavramı, kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını bir araya getiren, bir amaç için birlikte çalışmaya yönlendiren, olumlu sonuçlarının birlikte paylaşıldığı önemli bir kavramdır (Yılmaz, 2006: 88). Ayrıca, sadece bireylerin değil işletmelerin de sosyal sorumlulukları bulunmaktadır. Tüketiciler işletmelerin sosyal konulara daha fazla duyarlı olmalarını ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmelerini beklemektedir. İşletmelerin amacı sadece kâr elde etmek değil, aynı zamanda işletme ile ilgili taraflara (paydaşlara) karşı olan sosyal sorumluluklarını yerine getirmektir. İşletmelerin kurumsal sosyal sorumluluk alanları arasında şunlar sıralanabilir; *Çalışanlara Karşı Sorumluluk, Müşterilere (Tüketicilere) Karşı Sorumluluk, Hissedarlara ve Sermayedarlara Karşı Sorumluluk, Doğaya ve Çevreye Karşı Sorumluluk, Rakiplere Karşı Sorumluluk, Tedarikçilere Karşı Sorumluluk, Devlete (Hükümete) Karşı Sorumluluk, Toplumla Karşı Sorumluluk, Yeni Paydaşlara Karşı Sorumluluk* (Demir, 2013: 214-215).

Sosyal sorumluluk, şirketin sosyal çevresindeki gruplara ve bireylere olan davranış biçimi ile ilgilidir. Şirketler iş dünyasında faaliyetlerini sürdürürken toplumun da menfaatlerini gözetmek durumundadırlar (Çelik, 2007: 44). Dolayısıyla, sosyal sorumluluk kurumun tüm çalışanları, ortakları, müşterileri gibi tüm paydaşlarının istek ve çıkarlarını göz önünde bulundurarak, kurumun faaliyetlerine yön verme çabası olarak da değerlendirilebilir. Bu sorumluluklar etik ve ilkeli davranmaktan, çevreyi korumaktan, kurumun ve toplumun çıkarlarını korumaya kadar çok geniş bir yelpazede karşımıza çıkmaktadır. Küçük ve büyük ölçekli firmalardan, ulusal ve küresel kuruluşlara kadar tüm organizasyonları kapsayan sosyal sorumluluklar doğrultusunda, kurumlar sosyal sorumluluk projelerinde yer almaktadırlar (Engin ve Eker Akgöz, 2013: 90).

Sosyal sorumluluk tanımlamalarında ortak kabul görmüş bir yaklaşımdan söz etmek güçlük arz eder. Öte yandan, sosyal sorumluluğun bir veya birkaç boyutunu dikkate alarak yapılan tanımlamalar bulunmaktadır. Buna göre; Demir ve Songür (1999: 151), *işletmenin ekonomik ve yasal koşullara, iş ahlakına, örgüt içi ve dışı kişi ve grupların beklentilerine uygun bir çalışma stratejisi gütmesi* olduğunu ifade etmiştir.

Sosyal sorumluluk, 1980'li yılların başlarında "İşletmelerin ekonomik faaliyetlerinin onunla ilgili tarafların (hissedarlar, çalışanlar, tüketiciler ve tüm toplumun) hiçbirinin menfaatlerine zarar verilmeden yönetilmesi" olarak tanımlanırken, günümüzde ise işletmenin ekolojik çevreyle ilgili sorumluluğu da çevre bilincinin artmasıyla birlikte sosyal sorumluluk kavramının bir parçası haline gelmektedir (İlic, 2010: 305).

Bununla beraber, sosyal sorumluluk konusunda yapılan tanımlamalar belirli ortak noktalar içermektedir. Bunlar; örgütlerin, sadece topluma zararı olacak işlerden kaçınması değil, aynı zamanda faydalı işler de yapması da gerektiğidir. Örgütlerin kâr maksimizasyonu yanında çalışanlarını, içinde bulunduğu çevreyi, toplumu, ülkeyi, dünyayı ve bütün insanlığa ajandasında yer vermesidir (Yılmaz, 2011: 68).

2.3. Küresel Sosyal Sorumluluk

Sosyal sorumluluğun küreselleşmesi ve daha geniş anlamda düşünülmesiyle birlikte sosyal sorumluluğun kapsamı genişlemiş, toplumsal sorunların çözümüne yönelik düşünülen sorumluluklar küresel sorunların çözümüne doğru büyümüştür (Başer ve Kılınç, 2015: 77). Dahlsrud (2008) tarafından yapılan çalışmada kurumsal sosyal sorumluluk kavramının beş boyutu tespit edilmiş olup, bu boyutlar küresel sosyal sorumluluk kavramıyla benzer örüntülere sahiptir. Buna göre, sorumluluğun, çevresel, sosyal, ekonomik, paydaş boyutu ve gönüllülük boyutu bulunmaktadır. Bu yönüyle kurumsal ve de küresel sosyal sorumluluk kavramının birbiri yerine kullanılabilmesi de bir seçenek olarak ortaya çıkmaktadır.

Küresel sosyal sorumluluk, yeryüzünde yaşayan bütün varlıklara, insanlara ve en geneliyle bütün evrene karşı sorumlu olmayı içeren bir kavramdır. Çevre kirliliği, hayvanların ve bitkilerin nesillerinin tükenmesi, suların kirlenmesi, açlık, yoksulluk, savaşlar, küresel ısınma, elektro manyetik alan (özellikle baz istasyonları), gen araştırmaları, toplumsal alışkanlıkların olumsuz sonuçları vb. gibi yeryüzündeki bütün canlıları ve dengeleri etkileyebilen olumsuzlukların tümünün önlenmesi, evrensel sorumluluk duygusunun gelişmiş olması ve etkili bir tepkiye dönüşebilmesine bağlıdır. İnsanları etkileyen bütün olumsuzluklarda her insanın evrensel sorumluluk bağlamında üzerine düşen görevler bulunmaktadır (Özen, 2009: 29-30). Küresel sosyal sorumluluk bütün canlılara, doğaya ve tüm bunların bir bütün olarak meydana getirdiği dünyaya karşı sorumlu olma durumuyla ilgilidir (Başer ve Kılınç, 2015: 77).

Küresel sosyal sorumluluk kavramı ile birlikte küresel vatandaşlık kavramı da ortaya çıkmıştır. Ülkelerin vatandaşlık anlayışı, başlangıçta düzene uyan davranışlar sergileyen sorumlu vatandaş yetiştirmektir. Küresel gelişmeler, vatandaşlığın boyutlarını daha fazla zenginleştirmiştir. Sadece ülkesine karşı sorumluluklarının bilincinde olmak yeterli değildir. Bütün insanlığa karşı kendisini sorumlu hisseden, evrensel bilince sahip vatandaşların yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu özelliklere sahip olan vatandaşa, literatürde "küresel vatandaş" denilmektedir. "Küresel vatandaş", sadece kendi ülkesinin değil yaşadığı ve sorumluluğunu üstlendiği bir dünyanın vatandaşıdır. "Küresel vatandaş", aynı zamanda olaylara dünya veya insanlık gözüyle bakan ve gelecek nesillere sürdürülebilir bir yaşantı bırakmaya çalışan evrensel bir kişiliktir (Kan, 2009: 24-25).

"Küresel vatandaşlığı" göç, uluslararası ulaşım ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve farklı kültürlerin ve insanların daha fazla karşı karşıya gelmesi gibi nedenler ortaya çıkarmıştır. Farklılıkların daha fazla karşı karşıya gelmesi, evrensel değerlerin benimsenmesi zorunlu kılmıştır. Vatandaşların olaylara, artık daha fazla dünya gözlüğü ile bakması ve bu yeni bakış açısıyla, değerlendirme yapması gerekir (Kan, 2009: 26).

Küresel sosyal sorumluluk kavramı ile birlikte tartışılan diğer bir konu ise ekolojik sorumluluktur. Ekoloji bilim dalı, temelde, canlılarla doğa arasındaki ilişkileri incelemektedir. Doğanın canlılar ve özellikle insanlar tarafından sınır tanımayan, insafsız bir biçimde kullanılması, doğa ile yaşam arasında eskiden buyana devam edip gelen dengenin süratle bozulmasına neden olmaktadır. (Çelik, 2007: 50). Doğal kaynakların hızla tükenmesi ve çevrenin kirlenmesi sonucunda ortaya çıkan ekolojik sorunlar, günümüzde teknik ve sosyal bilimlerin ilgi alanına girmiş ve bilimler arası bir konu haline gelmiştir (İşseveroğlu, 2001: 63).

Günümüzde bireylerin ekolojik sorumluluğu kadar işletmelerin sosyal sorumluluğu da oldukça önemlidir. İşletmelerin ekolojik çevreye olan sorumlulukları Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı Stockholm Deklarasyonunda şu şekilde belirtilmiştir; "hürriyet, eşitlik ve yeterli yaşam koşulları sağlayan onurlu ve refah içinde bir çevrede yaşamak her insanın temel hakkıdır. Bugünkü ve gelecek nesiller için çevreyi korumak ve geliştirmek herkesin ortak sorumluluğudur" (Çelik, 2007: 50). Günümüzde işletmelerin ekolojik çevreyle ilgili sorumluluğu çevre bilincinin artmasıyla birlikte sosyal sorumluluk kavramının bir parçası haline gelmektedir (İlic, 2010: 305).

Bugün işletmelerden artık bir taraftan ürün ve hizmet üretirken, diğer taraftan toplum içerisinde sahip olduğu sosyal konum itibarıyla önceden tedbir alıp çevreyi kirletmemesi ve buna yönelik çalışmaları desteklemesi beklenmektedir. Genel itibarıyla üretim süreçleri esnasında doğaya zarar vermemek, doğaya zarar verebilecek tüm olasılıklara karşı önlemler almak, doğal kaynakları verimli kullanmak gibi tüm davranışlar işletmelerin çevreye karşı sosyal sorumluluklarını içermektedir. Böyle bir yaklaşım tarzı da işletmeleri, ekonomik bir birim olma anlayışından sosyal bir varlık kimliğine yöneltmektedir (Becan, 2011: 20).

Küreselleşme süreciyle birlikte uluslararası ticaret gerçekleştiren küresel şirketlerin, çalışanlarına karşı sorumlulukları ve bunların üçüncü dünya ülkelerinde oluşturdukları çalışma koşulları tartışma konusu olmuştur. İstihdam olanakları ve çalışma koşullarının iyileştirilmesine yönelik Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) çeşitli düzenlemeleri mevcuttur. ILO yaptırımlarına göre, küresel, ulusal veya yerel çevrede faaliyet gösteren her işletme yönetimi, şu koşullara uymak zorundadır: 15 yaşın altında çocuk işgören çalıştırılmaz, şirket zorla işgören çalıştıramaz veya işgörenlerin kimliklerini ya da belli bir depoziti şirkete bırakmalarını isteyemez, işgörenler sendika kurma, sendikaya katılma ve toplu pazarlık hakkına sahiptirler, işgörenler haftalık 48 saatten fazla çalıştırılmaz, ücretler en azından ülkenin asgari ücret seviyesinde ve personelin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek düzeyde olmalıdır, şirket sağlıklı bir çalışma ortamı sunmak, kaza ve yaralanmaları önleyici tedbirleri almak, sağlık ve güvenlik eğitimi vermek, temiz sağlık merkezleri ve içilebilir su sağlamak zorundadır, işgörenler cinsiyet, etnik köken vb. nedenlerden dolayı farklı muameleye tabi tutulamaz ve işgörenlere dayak, küfür vb. fiziksel veya psikolojik baskı uygulanamaz, büyük ölçekli işletmeler başta olmak üzere, şirketlerin belirli bir oranda sakat ve eski hükümlü çalıştırmak zorunlulukları vardır (Çelik, 2007: 48).

3. METODOLOJİ

Bu araştırmanın amacı Sakarya Üniversitesi öğrencilerinin küresel sosyal sorumluluk düzeylerinin belirlenmesi ve demografik özelliklere göre küresel sosyal sorumluluk algılarında farklılaşma olup olmadığının belirlenmesidir.

Çalışmada Sakarya Üniversitesi öğrencilerinin küresel sosyal sorumluluk düzeyleri arasında çeşitli değişkenlere göre fark olup olmadığı araştırılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın hipotezi şu şekilde kurulmuştur:

H₀: Sosyo-demografik değişkenlere göre Sakarya Üniversitesi öğrencilerinin küresel sosyal sorumluluk düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur.

H₁: Sosyo-demografik değişkenlere göre Sakarya Üniversitesi öğrencilerinin küresel sosyal sorumluluk düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak Başer ve Kılınc (2015) tarafından geliştirilen "Küresel Sosyal Sorumluluk Ölçeği" kullanılmıştır. Bunun yanı sıra katılımcılara ait demografik özellikleri belirlemek amacıyla bir bilgi formu kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini Sakarya Üniversitesinde 2017-2018 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise söz konusu dönemde Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi, Hukuk Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde basit tesadüfi örneklem yöntemi tercih edilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 1'de yer almaktadır. Buna göre katılımcıların % 45'i (90 kişi) Siyasal Bilgiler Fakültesi, % 35'i (70 kişi) İşletme Fakültesi ve % 20'si (40 kişi) Hukuk Fakültesi öğrencisidir. Katılımcılar bölüm bazında incelendiğinde %20 (40 kişi) ile Hukuk, % 11 (22 kişi) ile Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler ve % 9 (18 kişi) ile İktisat Bölümü öğrencilerinin başta geldiği görülmektedir. Katılımcıların % 33,5'i (67 kişi) 4. sınıf, % 27,5'i (55 kişi) 3. sınıf, % 22'si (44 kişi) 2. sınıf ve % 17'si (34 kişi) 1. sınıf öğrencisidir. Katılımcıların % 52'sinin (104 kişi) kadın olduğu, % 85,5'inin (171 kişi) herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olmadığı, % 90'ının (180 kişi) üniversitede sosyal sorumluluk dersi almadığı görülmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların demografik özellikler

Demografik Özellikler		Frekans	Yüzde
Fakülte	Siyasal Bilgiler Fakültesi	90	45,0
	İşletme Fakültesi	70	35,0
	Hukuk Fakültesi	40	20,0
Bölüm	Hukuk	40	20,0
	Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler	22	11,0
	İktisat	18	9,0
	Kamu Yönetimi	16	8,0
	Uluslararası İlişkiler	16	8,0
	Maliye	11	5,5
	Ekonometri	7	3,5
	İşletme	23	11,5
	İnsan Kaynakları Yönetimi	16	8,0
	Sağlık Yönetimi	15	7,5
	Yönetim Bilişim Sistemleri	8	4,0
	Uluslararası Ticaret	8	4,0
Sınıf	1	34	17,0
	2	44	22,0
	3	55	27,5
	4	67	33,5
Cinsiyet	Kadın	104	52,0
	Erkek	96	48,0
Sivil Toplum Kuruluşu Üyeliği	Evet	29	14,5
	Hayır	171	85,5
Sosyal Sorumluluk Dersi Alma	Evet	20	10,0
	Hayır	180	90,0

4.2. Küresel Sosyal Sorumluluk Düzeylerine Yönelik Betimleyici İstatistikler

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerin küresel sosyal sorumluluk düzeylerine yönelik eyleme dönük sorumluluk alt boyutuna ilişkin ifadeler katılımların düzeyleri Tablo 2’de görülmektedir. Ortalamalar 5 değerine yaklaştıkça sağlık hizmetlerinden memnuniyet seviyesi en yükseği, 1 değerine yaklaştıkça ise en düşüğü ifade etmektedir. Buradan hareketle Tablo 2 incelendiğinde eyleme dönük sorumluluk boyutunda üniversite öğrencilerinin en fazla katıldıkları maddenin “Çevre kirliliği ile mücadele eden kuruluşların çalışmalarına katılırım” ($\bar{x}=3,67$) olduğu; en az katıldıkları maddenin ise “Küresel sosyal sorumluluk projelerinin oluşturulmasında aktif rol oynarım” ($\bar{x}=2,90$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların eyleme dönük sorumluluk düzeyleri

Boyut	İfadeler	Ortalama	Standart Sapma
Eyleme Dönük Sorumluluk	Küresel sosyal sorumluluk projelerinin oluşturulmasında aktif rol oynarım.	2,90	1,118
	Toplumun küresel sosyal sorunlara yönelik duyarlılığının artırılması çalışmalarında aktif rol alırım.	3,53	1,061
	Tanıdıklarımı uluslararası gönüllü çalışmalara katılmaları konusunda teşvik ederim.	3,32	1,150
	Çevre kirliliği ile mücadele eden kuruluşların çalışmalarına katılırım.	3,67	1,117
	Uluslararası sivil toplum kuruluşlarının kampanyalarına destek veririm.	3,36	1,137
	Tanıdıklarımı yardım derneklerinin etkinliklerine katılmaları konusunda teşvik ederim.	3,34	1,135
	Uluslararası kuruluşların çevre sorunlarını çözmeye yönelik faaliyetlerini imkânlarım ölçüsünde desteklerim.	3,62	1,010
	Dünyada gıda sıkıntısı yaşayan ülkeler için yapılan sosyal sorumluluk projelerine destek veririm.	3,57	1,101
	Küresel çevre sorunlarına karşı toplumun duyarlılığının artırılması çabalarına katkıda bulunurum.	3,63	1,049
	Dünyada doğal afetlerden zarar görmüş bölgeler için maddi bağışta bulunurum.	3,47	1,190
	Uluslararası yardım çalışmalarına, yardım amaçlı satılan ürünleri alarak destek olurum.	3,43	1,193
	Dünyada medikal ürün bulma sıkıntısı yaşayan insanlara destek olmak amacıyla bağışta bulunurum.	3,51	1,125

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerin küresel sosyal sorumluluk düzeylerine yönelik ekolojik sorumluluk alt boyutuna ilişkin ifadeler katılım düzeyleri Tablo 3'te yer almaktadır. Ekolojik sorumluluk boyutunda üniversite öğrencilerinin en fazla katıldıkları madde "Dünyada çevre kirliliğinin artması beni rahatsız etmez" ($\bar{x}=4,37$); en az katıldıkları madde ise "Çevrenin korunması adına yapabileceğim faydalı bir şeyler olduğunu düşünürüm" ($\bar{x}=3,94$) olarak belirlenmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların ekolojik sorumluluk düzeyleri

Boyut	İfadeler	Ortalama	Standart Sapma
Ekolojik Sorumluluk	Gazete, şişe, teneke ve benzeri materyallerin geri dönüşümü zorunlu olmalıdır.	4,35	1,050
	Dünyada çevre kirliliğinin artması beni rahatsız etmez.	4,37	1,221
	İnsanların üzerinde yaşadığı çevreyi koruması gerektiği anlayışıyla hareket ederim.	4,25	,969
	Çevrenin korunması adına yapabileceğim faydalı bir şeyler olduğunu düşünürüm.	3,94	1,028
	Nesli tükenen bitki ve hayvan türlerinin korunması için yapabileceğim bir şey yoktur.	4,01	1,256

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerin küresel sosyal sorumluluk düzeylerine yönelik özgeci sorumluluk alt boyutuna ilişkin ifadeler katılım düzeyleri Tablo 4'te verilmiştir. Özgeci sorumluluk boyutunda üniversite öğrencilerinin en fazla katıldıkları maddenin "Bir bireyin diğer insanlar hakkında endişelenmesine gerek yoktur" ($\bar{x}=4,28$) olduğu; en az katıldıkları maddenin ise "Dünyadaki tüm bireyler benim için değerlidir" ($\bar{x}=3,68$) olduğu görülmüştür.

Tablo 4: Katılımcıların özgeci sorumluluk düzeyleri

Boyut	İfadeler	Ortalama	Standart Sapma
Özgeci Sorumluluk	Diğer ülkelerdeki insanların sorunlarını önemsemem.	3,86	1,268
	Bir bireyin diğer insanlar hakkında endişelenmesine gerek yoktur.	4,28	1,113
	Diğer ülkelerde hak ve özgürlüklerin kısıtlanması benim için önemli değildir.	4,01	1,171
	Diğer insanların refahını önemserim.	3,85	1,028
	Dünyadaki tüm bireyler benim için değerlidir.	3,68	1,284
	Az gelişmiş ülkelerdeki yoksul insanlar için yardımda bulunmaya istekliyim.	3,79	1,128
Diğer insanların haklarını gözetirim.	4,06	1,045	

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerin küresel sosyal sorumluluk düzeylerine yönelik ulusal sorumluluk alt boyutuna ilişkin ifadeler katılım düzeyleri Tablo 5'te yer almaktadır. Ulusal sorumluluk boyutunda üniversite öğrencilerinin en fazla katıldıkları madde "Komşu ülkelerde var olan problemlerin çözümünde ülkemiz elinden geleni yapmalıdır" ($\bar{x}=3,77$); en az katıldıkları madde ise "Ödediğim vergilerin sadece kendi ülkem/vatandaşlarım için harcanmasını isterim" ($\bar{x}=2,31$) olarak ortaya konmuştur.

Tablo 5: Katılımcıların ulusal sorumluluk düzeyleri

Boyut	İfadeler	Ortalama	Standart Sapma
Ulusal Sorumluluk	Ödediğim vergilerin sadece kendi ülkem/vatandaşlarım için harcanmasını isterim.	2,31	1,426
	Başka ülkelere yardım etmek yerine kendi ülkemizdeki sorunları çözmek için uğraşmalıyız.	2,49	1,345
	Türkiye'de yoksul insanlarla ilgili pek çok sorun mevcut olduğundan diğer ülkelerin sorunlarına para harcamamalıyız.	2,79	1,431
	Göçmenlerin sorunlarına çözüm bulmak için devlet daha fazla çaba harcamalıdır.	2,77	1,393
	Bireyler sadece kendi ülkelerini geliştirmek için çalışmalıdır.	3,31	1,478
	Komşu ülkelerde var olan problemlerin çözümünde ülkemiz elinden geleni yapmalıdır.	3,77	1,160

4.3. Küresel Sosyal Sorumluluk Düzeylerine Yönelik Fark Analizleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, sivil toplum kuruluşlarına üyelik ve sosyal sorumluluk dersi alma değişkenlerine göre küresel sosyal sorumluluk düzeylerinde herhangi bir farklılaşma olup olmadığına ilişkin yapılan Independent Sample t-Test sonuçları Tablo 6'da yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin cinsiyetinin küresel sosyal sorumluluk düzeyleri üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Kaifi ve diğerleri (2014) tarafından yapılan çalışmada literatürde, kadın öğrencilerin sosyal sorumluluk düzeylerinin daha yüksek olduğu bulgusuna yer verilmiş olmasına karşın

kendi ampirik araştırma bulgularından göre erkek öğrencilerin sosyal sorumluluk düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Her iki cinsiyet grubunun eşit sosyal sorumluluk düzeyinde sahip olduğunu içeren hipotezlerin reddedilmiştir. Ayrıca, Berényi ve Deutsch (2017) tarafından yapılan çalışmada, kadın ve erkek öğrencilerin sosyal sorumluluk konusuna yaklaşımları ve değişim dinamikleri açısından kadın öğrencilerin yıllar içinde anlamlı sonuçlar gösterdiğini saptanmıştır. Bunun yanında, Ham ve diğerleri (2018) tarafından yapılan çalışmada da kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal sorumluluk ve etik açısından daha duyarlı olduğu bulgusu saptanmıştır. Rodríguez ve diğerleri (2016) tarafından İspanyol öğrencilerin katılımıyla yapılan çalışmada kadın öğrencilerin özgecilik düzeylerinin daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Kuşkusuz bu durum, cinsiyet faktörünün yanında kültürel faktörlerin etkisi ile de açıklanabilir. Diğer taraftan Arlı ve diğerleri (2014) tarafından Endonezya’da yapılan çalışmada ise, cinsiyetin istatistiki olarak anlamlı bir fark üretmediği bulgusu saptanmıştır.

Yine tablo 6’da sivil toplum kuruluşuna üye olmanın ve sosyal sorumluluk dersi almanın küresel sosyal sorumluluk düzeyleri üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde elde edilen bulguları destekleyici sonuçlara rastlanmıştır. Bu çerçevede, üniversite düzeyinde kurumsal sosyal sorumluluk dersi almanın sorumluluk düzeyi üzerine anlamlı bir etki oluşturmayacağı saptaması yapılmıştır. Böyle olmasının sebebinin aslında, bu aşamada öğrencilerin bu konudaki değer ve düşüncelerinin büyük ölçüde şekillenmiş olduğu düşünülmektedir (Chirieleison and Scrucca, 2017).

Tablo 6: Cinsiyet, sivil toplum kuruluşu üyeliği ve sosyal sorumluluk dersi alma ile küresel sosyal sorumluluk düzeyi arasındaki farklılıklar

Küresel Sosyal Sorumluluk	Değişken	N	Ortalama	Std. Sapma	f	p
Cinsiyet	Kadın	104	3,3299	0,32647	5,138	0,042
	Erkek	96	3,2205	0,42510		
Sivil Toplum Kuruluşu Üyeliği	Evet	29	3,3762	0,33529	1,116	0,144
	Hayır	171	3,2626	0,38626		
Sosyal Sorumluluk Dersi Alma	Evet	20	3,4407	0,27286	1,757	0,058
	Hayır	180	3,2619	0,38756		

Araştırmaya katılan öğrencilerin fakülte, sınıf ve bölüm değişkenlerine göre küresel sosyal sorumluluk düzeylerinde herhangi bir farklılaşma olup olmadığına ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 7’de yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin okuduğu fakültenin, sınıfın ve bölümün küresel sosyal sorumluluk düzeyleri üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Tablo 7: Fakülte, sınıf ve bölüm ile küresel sosyal sorumluluk düzeyi arasındaki farklılıklar

Küresel Sosyal Sorumluluk	Değişken	N	Ortalama	Std. Sapma	f	p
Fakülte	Siyasal Bilgiler Fakültesi	90	3,2470	0,41908	0,536	0,586
	İşletme Fakültesi	70	3,2971	0,35298		
	Hukuk Fakültesi	40	3,3110	0,33435		
Sınıf	1	34	3,3941	0,34626	1,946	0,123
	2	44	3,2788	0,37548		
	3	55	3,1959	0,37823		
	4	67	3,2841	0,39250		
Bölüm	Hukuk	40	3,3110	0,33435	0,835	0,606
	Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler	22	3,1197	0,43809		
	İktisat	18	3,3648	0,48162		
	Kamu Yönetimi	16	3,3146	0,23348		
	Uluslararası İlişkiler	16	3,1688	0,51128		
	Maliye	11	3,3545	0,43417		
	Ekonometri	7	3,2000	0,13744		
	İşletme	23	3,3478	0,36512		
	İnsan Kaynakları Yönetimi	16	3,2688	0,34672		
	Sağlık Yönetimi	15	3,2133	0,42273		
Yönetim Bilişim Sistemleri	8	3,2667	0,36428			
Uluslararası Ticaret	8	3,3958	0,15475			

5. SONUÇ

Günümüzde küreselleşmenin etkisiyle yerel düzeyde algılanan birçok sorun küresel düzeyde tartışılır olmuştur. Örneğin iklim değişikliği, küresel ısınma, çevre kirliliği gibi sorunlara küresel çözüm arayışları sürmektedir. Küresel ölçekli sorunlara çözüm arayışında bireylerin sosyal sorumluluklarının yüksek olması oldukça önemlidir. Bu bağlamda bu çalışma, Sakarya Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin küresel sosyal sorumluluk düzeylerinin belirlenmesi ve cinsiyet, sivil toplum kuruluşlarına üye olma, sosyal sorumluluk dersi alma, öğrencilerin okudukları bölüm, fakülte, sınıf vb. değişkenlere göre küresel sosyal sorumluluk algısında herhangi bir farklılaşmanın olup olmadığını araştırmak amacıyla yapılmıştır.

Çalışmamızın konusu olarak yükseköğretim öğrencilerini seçmemizin nedenleri arasında, bunların bilinçli ve etkili gruplar olması ve aynı zamanda, gelecekteki toplum, kurum lider ve yöneticilerinin bunların arasından çıkma olasılığının yüksek olmasıdır. Öğrencilerin şimdiki tutum ve düşünceleri gelecekteki muhtemel davranışları hakkında da önemli ipuçları taşımaktadır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin cinsiyetlerine göre küresel sosyal sorumluluk düzeyleri arasında farklılık olduğu ve kadın öğrencilerin küresel sosyal sorumluluk algılarının erkeklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin sivil toplum kuruluşuna üye olmasının ve sosyal sorumluluk dersi almasının küresel sosyal sorumluluk düzeyleri üzerinde etkili olmadığı belirlenmiştir. Oysaki sivil toplum kuruluşlarına üye olan öğrencilerin toplumsal faaliyetlere daha çok katılacağı, sosyal duyarlılığının daha yüksek olacağı dolayısıyla küresel sosyal sorumluluk algılarının da daha yüksek olması beklenmektedir. Benzer şekilde, sosyal sorumluluk dersi alan öğrencilerin küresel sosyal sorumluluk algılarının almayanlara göre daha yüksek olması beklenmektedir. Bu durumda sosyal sorumluluk dersinin içeriği gözden geçirilmesi gerektiği söylenebilir. Ayrıca, Dima ve diğerlerine (2013) göre üniversite eğitiminin temel amacı ve kültürel ortamının etkisi öğrencileri içinde buldukları ve giderek karmaşıklaşan toplumun ihtiyaçlarına uygun hazırlama noktasında yeterli oryantasyonu sağlamamaktadır.

Yapılan çalışmada, öğrencilerin okuduğu fakülte, sınıf ve bölümün küresel sosyal sorumluluk algı düzeylerinde herhangi bir farklılaşma oluşturup oluşturmadığı araştırılmış, ancak yapılan analizler sonucunda öğrencilerin okuduğu fakültenin, sınıfın ve bölümün küresel sosyal sorumluluk düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir. Bu çerçevede, araştırmanın sınırlılıkları dikkate alındığında konuyla ilgili sosyal dünyanın anlaşılabilmesi için nitel metodolojik yaklaşımla yapılan araştırmalara, derinlemesine mülakatlar neticesinde elde edilecek verilere de ihtiyaç bulunmaktadır.

Sonuç olarak, öğrencilerin küresel sosyal sorumluluklarının gelişimine katkı sağlayabilmek için iklim değişikliği, küresel ısınma, çevre kirliliği, insan hakları ihlalleri vb. gibi küresel sorunlar hakkında ders dışı etkinliklere katılmaları teşvik edilebilir. Ayrıca, araştırma sonucunda her ne kadar sivil toplum üyeliğinin küresel sosyal sorumluluk algısı üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmış olsa bile doğru sivil toplum kuruluşlarına üyeliğin bu konudaki algı düzeyini arttıracığı beklenebilir. Yükseköğretim sistemi ve iş dünyası arasında oluşturulacak işbirliği, kurumsal sosyal sorumluluk prensiplerini ve uygulamalarını anlamak ve tanıtmak açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, küresel sosyal sorumluluk anlayışını eğitim, öğretim ve araştırmaya entegre etmek gereklidir. Bunun yanında, kurumsal düzeyde küresel sorunlara çözüm arayan öğrenci kulüplerinin kurulması ve bu konuda farkındalığı arttıracak faaliyetlerde bulunması desteklenebilir.

KAYNAKÇA

Arli, D.; Bucic, T.; Harris, J. & Lasmono, H. (2014). "Perceptions of Corporate Social Responsibility among Indonesian College Students", *Journal of Asia-Pacific Business*, 15(3):231-259.

Başer, E. H. & Kılınç, E. (2015). Küresel Sosyal Sorumluluk Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Sakarya University Journal of Education*, 5(3):75-89.

Becan, C. (2011)., "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Paydaş Teorisi ve İletişim Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi: Bankaların Basın Bültenlerine Yönelik Bir İçerik Analizi", *Selçuk İletişim*, 7(1):16-35.

Berényi, L. & Deutsch Nikolett (2017). "Changing attitudes of Hungarian business students towards Corporate Social Responsibility", *International Journal of Education and Information Technologies*, 11:58-67.

- Berkowitz, L. & Lutterman, K. G. (1968). "The Traditional Socially Responsible Personality", *Public Opinion Quarterly* 32(2):169-185.
- Berman, S. (1990). "Educating for Social Responsibility", *Service Learning*, 43:75-80.
- Chirieleison, C. & Scrucca, L. (2017). "Shaping Students' Attitudes towards Business Ethics and Corporate Social Responsibility: Education Versus Personal Perspectives", *Education*, 7(5):83-95.
- Chui, Peggy. (2009). *Looking Beyond Profit - Small Shareholders and the Values Imperative*, Govern Publishing Company, England: Surrey.
- Çelik, A. (2007). "Şirketlerin Sosyal Sorumlulukları", (Ed. Coşkun Can Aktan), *Kurumsal Sosyal Sorumluluk, İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk*, ss. 43-58, İGİAD Yayını, İstanbul.
- Dahlsrud, A. (2008). "How Corporate Social Responsibility is Defined: An Analysis of 37 Definitions", *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 15:1-13.
- Demir, B. (2013) "Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Muhasebe", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3):213-221.
- Demir, H. & Songür, N. (1999). "Sosyal Sorumluluk ve İş Ahlakı", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3):150-168.
- Dima, A. M.; Vasilache, S.; Ghinea, V. & Agoston, S. (2013). "A Model of Academic Social Responsibility", *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 38:23-43.
- Engin, E. & Eker Akgöz, B. (2013). "Sürdürülebilir Kalkınma ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Çerçevesinde Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Değerlendirilmesi", *Selçuk İletişim*, 8(1):85-94.
- Eraslan, L. (2011). "Bireysel Sosyal Sorumluluk Ölçeğinin (BSS) Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Aile ve Toplum*, 7(24):81-91.
- Ergül, H. F. & Kurtulmuş, M. (2014). "Sosyal Sorumluluk Anlayışının Geliştirilmesinde Topluma Hizmet Uygulamaları Dersine İlişkin Öğretim Elemanlarının Görüşleri", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(49):221-232.
- González Rodríguez, M. D. R.; Díaz-Fernández, M. D. C.; Elias Spers, V. R. & Silva Leite, M. D. (2016). "Relation between Background Variables, Values and Corporate Social Responsibility", *Revista de Administração de Empresas*, 56(1):8-19.
- Gorski, H.; Fuciu, M. & Croitor, N. (2014). "Research on Corporate Social Responsibility in the Development Region Centre in Romania", *Procedia Economics and Finance*, 16:224-233.
- Ham, M.; Pap, A. & Pezić, M. (2018). *The Attitudes of Business Students towards Corporate Social Responsibility: Evidence from Eastern Croatia*, <http://www.efos.unios.hr/repec/osi/eecytt/PDF/EconomyofeasternCroatiaesterdaytodaytomorrow04/eecytt0469>, Erişim Tarihi: 12.11.2018.
- Hironimus-Wendt, R. J. & Ebert Wallace, L. (2009). *The Sociological Imagination and Social Responsibility*, *Teaching Sociology*, 37:76-88.
- Hull, D. L. (2002). "The Social Responsibility of Professional Societies", *Metaphilosophy*, 33(5):552-565.
- İlic, D. K. (2010). "İşletmelerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Literatür Taraması", *Ege Akademik Bakış*, 10(1):303-318.
- İşseveroğlu, G. (2001). "İşletmelerde Sosyal Sorumluluk ve Etik", *Yönetim ve Ekonomi*, 8(2):55-67.
- Kaifi, B. A.; Khanfar, N. M.; Noor, A. O. & Poluka, L. (2014). "International Business Students' Understanding, Perception, and Commitment to Corporate Social Responsibility: A Study Based upon Gender, Generational Affiliation, and Culture", *Business and Management Research*, 3(3):34-42.
- Kan, Ç. (2009). "Sosyal Bilgiler Eğitiminde Küresel Vatandaşlık", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26:25-30.
- Meepradict, K. & Hatthasak, M. (2014). "Synthesis of Research on Social Responsibility of Students in Thailand Educational Institutions", *International Conference on Economics, Education and Humanities*, 10-11 December 2014, Bali, Indonesia.

- Özen, Y. (2009). “İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Sorumluluk Yordayıcılarının İncelenmesi”, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Pisani, N.; Kourula, A.; Kolk, A. & Meijer, R. (2017). “How Global is International CSR Research? Insights and Recommendations from a Systematic Review”, *Journal of World Business*, 52:591-614.
- Schneider, S. C.; Zollo, M. & Manocha, R. (2010). “Developing Socially Responsible Behavior in Managers”, *The Journal of Corporate Citizenship*, 39:21-40.
- Shafer, W. E.; Fukukawa, K. & Lee, G. M. (2007). “Values and the Perceived Importance of Ethics and Social Responsibility: The U.S. versus China”, *Journal of Business Ethics*, 70:265-284.
- Strydom, P. (1999). “The Challenge of Responsibility for Sociology”, *Current Sociology*, 47(3):65-82.
- Tam, T. S. K. & Yeung, S. (1999). “Altruism, Social Responsibility, and Government Support For Social Welfare”, *Asia Pacific Journal of Social Work and Development*, 9(2):79-95.
- Taylı, A. (2014). “Sosyal Sorumluluğun İlişkili Olduğu Yaşam Değerleri”, *Akademik Bakış Dergisi*, 42.
- TDK, Türk Dil Kurumu,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5be0bba7ea7587.22405189, Erişim Tarihi: 06.11.2018.
- Wang, S. & Gao, Y. (2016). “What Do We Know about Corporate Social Responsibility Research? A Content Analysis”, *Irish Journal of Management*, 35(1):1-16.
- Yılmaz, K. (2011). “Eğitim Fakültelerinin Sosyal Sorumluluğu ve Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi: Nitel Bir Araştırma”, *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(2):86-108.
- Yılmaz, K. (2006). “Öğütlerin Sosyal Sorumlulukları: Kavramsal Bir Çözümleme”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(12):65-79.
- Yılmaz Sert, N. (2012). “Türkiye’de Özel Sektörün Kurumsal Sosyal Sorumluluk Anlayışına İlişkin Yarar Algısı: Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetlerinin Duyurulmasında Web Sitelerinin Kullanılması”, *Online Academic Journal of Information Technology*, 3(9):31-50.